

ÚRAD PRE REGULÁCIU SIEŤOVÝCH ODVETVÍ

**Koncepcia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej
chudoby**

Jún 2014

Obsah

I.	Úvod.....	3
II.	Energetická chudoba v Európskej únii.....	5
III.	Opatrenia v oblasti energetickej chudoby v Európskej únii.....	6
IV.	Diferenciácia prístupu k energetickej chudobe v Európskej únii.....	7
V.	Spôsoby riešenia problematiky energetickej chudoby vo vybraných európskych štátoch	8
VI.	Energetická chudoba v podmienkach Slovenskej republiky.....	22
VII.	Navrhované schémy riešenia energetickej chudoby v Slovenskej republike.....	24
VIII.	Záver	30
IX.	Prílohy.....	34

I. Úvod

Legislatívny rámec

Členský štát je štát, ktorý je členom Európskej únie, ktorého povinnosťou voči obyvateľom na základe Charty základných práv je bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe. Každý členský štát je zodpovedný za riešenie problému energetickej chudoby, pričom má konať v rámci národnou legislatívou stanovených právomocí.

Problém energetickej chudoby sa v Európskej únii rieši v právnych aktoch tretieho energetického balíčka, v ktorom Európskej únia členským štátom určila povinnosť prijať vhodné opatrenia, ktoré by mali v konečnom dôsledku prispieť k ochrane práv konečných spotrebiteľov.

Tretí energetický balíček:

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/72/ES z 13. júla 2009 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou, ktorou sa zrušuje smernica 2003/54/ES ukladá v čl. 3 ods. 7 *„Členským štátom prijať náležité opatrenia na ochranu koncových odberateľov a zabezpečiť najmä, aby existovali dostatočné záruky na ochranu zraniteľných odberateľov. V tejto súvislosti každý členský štát vymedzí koncept zraniteľných odberateľov, ktorý sa môže vzťahovať na energetickú chudobu a okrem iného môže ustanoviť zákaz odpojenia takýchto odberateľov v kritických časoch.“* a v bode 8. *„Členským štátom prijať vhodné opatrenia, napríklad národné energetické akčné plány a výhody v systémoch sociálneho zabezpečenia na zabezpečenie nevyhnutných dodávok elektriny pre zraniteľných odberateľov alebo na podporu zlepšenia energetickej účinnosti, s cieľom zaoberať sa energetickou chudobou, a to i v širšom kontexte chudoby.“*

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES z 13. júla 2009 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa zrušuje smernica 2003/55/ES ukladá v čl. 3 ods. 3 *„Členským štátom prijať náležité opatrenia na ochranu koncových odberateľov a zabezpečiť najmä, aby existovali dostatočné záruky na ochranu zraniteľných odberateľov. V tejto súvislosti každý členský štát vymedzí koncept zraniteľných odberateľov, ktoré môže odkazovať na energetickú chudobu, a môže okrem iného ustanoviť zákaz odpojenia takýchto odberateľov v krízových časoch. Členské štáty zabezpečia dodržiavanie práv a povinností spojených so zraniteľnými odberateľmi.“* a v bode štyri *„Členským štátom prijať vhodné opatrenia, napríklad národné energetické akčné plány a výhody v systémoch sociálneho zabezpečenia na zabezpečenie nevyhnutných dodávok plynu pre zraniteľných odberateľov alebo na podporu zlepšenia energetickej efektívnosti s cieľom zaoberať sa energetickou chudobou, ak bola zistená, a to aj v širšom kontexte chudoby.“*

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES v rámci povinných schém energetickej efektívnosti podľa článku sedem môžu členské štáty „*do povinných úspor, ktoré ukladajú, zahrnúť požiadavky so sociálnym cieľom vrátane požiadaviek, aby sa časť opatrení energetickej efektívnosti prioritne realizovala v domácnostiach postihnutých energetickou chudobou alebo v zariadeniach sociálneho bývania.*“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť Rady EÚ vydala stanovisko s názvom „Energetická chudoba v kontexte liberalizácie a hospodárskej krízy“, v ktorom odporučila členským štátom vypracovať národné akčné plány a iné primerané legislatívne rámce na riešenie problému energetickej chudoby, ktoré budú zamerané na znižovanie počtu ľudí, ktorí sú takouto situáciou postihnutí.

Pojem energetická chudoba je v § 2 písm. o) zákona č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach (ďalej len „zákon o regulácii“) zadefinovaný ako stav, kedy priemerné mesačné výdavky domácnosti na spotrebu elektriny, plynu, tepla na vykurovanie a na prípravu teplej úžitkovej vody tvoria významný podiel na priemerných mesačných príjmoch domácností.

Zákon o regulácii ukladá v § 9 ods. 3 písm. f) Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „úrad“) vypracovať do 31. decembra 2013 a následne na každé regulačné obdobie v spolupráci s Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky, Ministerstvom financií Slovenskej republiky a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky koncepciu na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby, ktorú úrad predloží vláde.

Cieľom tejto koncepcie nie je analyzovať príčiny zvyšovania cien energie, ale poukázať na nutnosť chrániť spotrebiteľov, aby sa zabránilo výskytu energetickej chudoby. Boj proti energetickej chudobe je novou sociálnou prioritou, ktorou sa treba zaoberať na všetkých úrovniach. Je dôležité, aby Európska únia vypracovala spoločné usmernenia a aby všetky členské štáty postupovali rovnakým smerom.

Európsky hospodársky a sociálny výbor navrhuje prijatie spoločnej všeobecnej definície energetickej chudoby, ktorú každý členský štát prispôbi na svoje podmienky. Jednou z možností by bolo definovať energetickú chudobu ako stav, keď je ťažké alebo nemožné udržať v príbytku vhodné teplotné podmienky a mať k dispozícii iné základné energetické služby za primeranú cenu. Ide o definíciu všeobecného charakteru, do ktorej možno doplniť iné kritériá, ktoré umožnia aktualizovať tento koncept v závislosti od vývoja spoločnosti. Je potrebné, aby sa zjednotili existujúce štatistiky s cieľom získať čo možno najpresnejší prehľad o energetickej chudobe v Európe. Odporúča sa preto, aby Eurostat a štatistické úrady členských štátov zaviedli jednotné štatistické metódy, aby sa mohol vyčísliť rozsah problému energetickej chudoby. Ďalej navrhuje zriadiť Európske stredisko pre monitorovanie energetickej chudoby, ktoré by mohlo fungovať v rámci už existujúceho

orgánu, napríklad v rámci Agentúry pre spoluprácu energetických regulačných orgánov alebo iného orgánu. Toto stredisko by umožnilo prepojiť všetky hospodárske a sociálne subjekty, ktoré sa priamo alebo nepriamo zaoberajú energetickou chudobou, ako napríklad dodávateľské firmy, spotrebiteľov, združenia z oblasti zdravia a životného prostredia, odbory, združenia pôsobiace v energetickom a stavebnom sektore. Je nutné, aby sa energetická chudoba zohľadňovala pri vypracúvaní každého návrhu energetickej politiky, aby boli technologické inovácie na optimalizáciu využitia energie k dispozícii spotrebiteľom, ktorí ich najviac potrebujú a aby vstúpili do platnosti už prijaté opatrenia týkajúce sa energetickej hospodárnosti budov. Vzhľadom na ťažkosti, ktoré môžu mať osoby s nižšími príjmami, musia členské štáty zvážiť podľa svojich možností zavedenie podporných opatrení.

II. Energetická chudoba v Európskej únii

Koncept energetickej chudoby sa môže vzťahovať na makroekonomickú alebo mikroekonomickú úroveň. Prístup priemyslu, poľnohospodárstva a ostatných sektorov k dostatočnému množstvu a kvalitnej energii je kľúčový pre prosperitu a konkurencieschopnosť krajiny a jej nedostatok môže viesť k hospodárskej kríze, nezamestnanosti a chudobe vo všeobecnosti.

Energetická chudoba znamená ťažkosť alebo neschopnosť udržať v príbytku vhodné teplotné podmienky (podľa Svetovej zdravotníckej organizácie sa za príjemnú teplotu v obývacej izbe považuje 21 °C a v ostatných miestnostiach 18 °C), ako aj ťažkosť alebo neschopnosť mať k dispozícii za primeranú cenu iné základné energetické služby.

Najzraniteľnejšie sociálne skupiny sú práve skupiny s nízkymi príjmami. Sem patria osoby staršie než 65 rokov, osamelí rodičia, nezamestnaní alebo osoby poberajúce sociálne dávky. Vo väčšine prípadov tiež platí, že osoby s nízkymi príjmami bývajú v domoch s nevhodnou tepelnou izoláciou, takže sa ľahko stanú energeticky chudobnými.

Spomedzi dôsledkov, ku ktorým môže viesť výskyt energetickej chudoby, sú najvýraznejšie najmä zdravotné problémy, odpojenie od siete zo strany dodávateľa, nedostatočné využívanie energie pod úrovňou komfortu, alebo nahromaďovanie dlhov.

Niektoré členské štáty tiež prijali opatrenia, aby znížili dôsledky energetickej chudoby, ako napríklad zákaz odpojiť zraniteľné domácnosti od elektriny v nepriaznivom klimatickom období.

III. Opatrenia v oblasti energetickej chudoby v Európskej únii

Riešenie energetickej chudoby je novou sociálnou prioritou, ktorá si vyžaduje podporu na všetkých úrovniach. Možno uviesť viacero príkladov: napriek záväznosti smerníc o vnútornom trhu s elektrinou a vnútornom trhu s plynom (smernica 2009/72/ES a smernica 2009/73/ES) len 10 z 27 členských štátov ponúka sociálne sadzby pre zraniteľných klientov a len v 8 členských štátoch sa bežne používa pojem „zraniteľný klient“ (Status Review of the definitions of vulnerable customer, default supplier and supplier of last resort, ERGEG, 2009)

Nie všetky štáty sa venujú tomuto problému a tie, ktoré tak robia, konajú samostatne a bez toho, aby vyhľadávali spoluprácu s ostatnými krajinami, čo komplikuje identifikáciu, zhodnotenie a riešenie problému energetickej chudoby na európskej úrovni. Napríklad definícia, ktorú používa Veľká Británia, sa odlišuje od ostatných členských štátov v tom, že za energetickú chudobu sa označuje situácia, keď sa na udržanie vhodných teplotných podmienok v príbytku vydáva viac než 10 % príjmov domácnosti. Rozdielne definície sa vyskytujú dokonca aj v dokumentoch Európskej únie.

Každý členský štát je zodpovedný za riešenie problému energetickej chudoby, pričom má konať v rámci stanovených právomocí (národných, regionálnych, miestnych). Ak na národnej úrovni neexistuje účinná legislatíva, ktorá sa týka plynu a elektriny, Európska únia musí konať v súlade so zásadou subsidiarity definovanou v článku 5 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Čo sa týka iných palív, ako je napríklad uhlie, zodpovednosť pripadá výlučne členským štátom.

Únia vydáva právne predpisy a má právomoci v oblasti energetickej politiky, a preto priamo alebo nepriamo ovplyvňuje výskyt energetickej chudoby v členských štátoch. Je preto dôležité, aby Európska únia konala a vypracúvala politiky v rámci svojich právomocí.

Európska komisia navrhla Európsku chartu práv spotrebiteľov energie (KOM(2007)0386 v konečnom znení a Uznesenie Európskeho parlamentu z 19. júna 2008 [P6–TA(2008)0306], ku ktorej sa Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadril v tom zmysle, že rovnako ako sa urobilo pri iných príležitostiach, aj tu by bola potrebná právne záväzná forma, ktorá zaručí občanom rovnaké práva. Charta základných práv Európskej únie uvádza, že „s cieľom bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe Únia uznáva a rešpektuje právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní s cieľom zabezpečiť dôstojnú existenciu všetkých osôb, ktoré nemajú dostatok prostriedkov, v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou“ (článok 34), a je povinnosťou zaručiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa (článok 38).

IV. Diferenciácia prístupu k energetickej chudobe v Európskej únii

Existujú tri základné prístupy pre riešenie situácie energetickej chudoby:

1. sociálne dotačné programy (priama podpora),
2. sociálny tarifný systém (nepriama podpora),
3. zlepšenie energetickej účinnosti.

1. Sociálne dotácie

V prípade priamych dotácií chudobní a osoby v núdzi získavajú priamu kompenzáciu. Tieto peniaze udeľuje samospráva alebo ústredná správa, a to buď v hotovosti alebo v naturáliách. Realizuje sa buď spôsobom cez faktúru oprávneným domácnostiam alebo sa domácnosti vybaví špeciálnymi kartami, ktoré obsahujú určité množstvo kreditov energetickej spotreby. Tieto metódy vyžadujú zvláštne investície a môžu byť dosť nákladné.

Výhoda priamych dotácií je, že ich zameranie je efektívnejšie ako iné formy podpory a že kritériá spôsobilosti sa ľahšie overujú a nevytvárajú náklady, napríklad na cestovanie a administratívne poplatky.

2. Sociálne tarify

Nepriama podpora sa realizuje prostredníctvom vytvorenia sociálnych taríf. Nepriama podpora zraniteľných odberateľov prostredníctvom tarifného systému je veľmi nákladná, môže sa ukázať ako neúčinná z dôvodu, že základná spotreba je dotovaná pre každého odberateľa, či už je chudobný alebo bohatý. Navyše zameranie je neefektívne a neúčinné, pretože neexistujú len chudobní, ktorí spotrebujú len málo energie a len veľmi bohatí, ktorí zase naopak potrebujú spotrebovať veľmi veľa energie. Treba vziať do úvahy aj, napríklad rodiny s tromi a viac deťmi, dovolenkové príbytky a podobne.

Nepriame podporné programy, ako sociálne tarify, sa vo všeobecnosti považujú za menej vhodný postup a mali by byť použité len v prípade, že iné priamejšie formy podpory nie sú implementované z dôvodu nedostatku politických možností alebo inštitucionálnych predpokladov.

3. Zlepšenie energetickej účinnosti

Ďalšia forma podpory je zameraná na zlepšenie často slabej energetickej účinnosti domácností a iných odberateľských kategórií. Zavedenie energetickejšieho spôsobu obvyčajne vyžaduje určité formy investícií, ideálne s plusovou dlhodobou návratnosťou. Rozsah takýchto investícií začína aplikovaním izolačných pások na dvere a okná a končí kompletnou renováciou vykurovacieho systému a izolácie. Hoci sa jedná o veľmi praktické opatrenia prijímané individuálne, predsa len nízkoprijemné domácnosti majú nedostatok financií a informačných prostriedkov pre takéto aktivity.

V. Spôsoby riešenia problematiky energetickej chudoby vo vybraných európskych štátoch

1. Kritériá štátov Európskej únie

- a) určenie pre sociálnu službu (Maďarsko, Bulharsko),
- b) starší a zdravotne postihnutí občania (Belgicko, Grécko, Ukrajina),
- c) nízkopríjmové rodiny (Česká republika, Francúzsko, Grécko, Veľká Británia),
- d) chronicky chorí (Fínsko, Maďarsko, Ukrajina),
- e) veľké rodiny (Maďarsko, Francúzsko, Veľká Británia),
- f) nezamestnaní (Fínsko).

2. Ako sa pomáha takýmto odberateľom

- a) dodávateľ musí pred odpojením informovať sociálne služby alebo opatrovateľskú službu (Bulharsko, Holandsko, Švédsko),
- b) sociálna služba alebo opatrovateľská služba platí faktúry (Fínsko, Švédsko),
- c) energetický príspevok (Bulharsko, Nórsko),
- d) odpojenie je zakázané v prípade chronicky chorých odberateľov (Fínsko, Írsko, Slovinsko),
- e) sociálne tarify (Belgicko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Portugalsko, Rumunsko),
- f) špeciálne tarify (Veľká Británia – iniciatíva energetických podnikov).

3. Pomoc energeticky chudobným vo vybraných krajinách

Albánsko

Sociálna pomoc sa realizuje prostredníctvom blokových taríf a neodpojením odberateľov.

Belgicko

V krajine sú zavedené sociálne opatrenia pre tých obyvateľov, ktorí nie sú schopní platiť faktúry za plyn a elektrinu vo forme oslobodenia od platby, avšak pod podmienkou dodávky minimálneho množstva elektriny potrebného na osvetlenie. Existujú taktiež tzv. „cheques mazout“- poukážky na zaplatenie faktúry plynu, ktoré sú vydávané nízkopríjmovým odberateľom (v hodnote 500 eur ročne).

Bulharsko

Teplo

Kombinácia troch prístupov:

- 1. dotácie: a) priame dotácie spoločnostiam,
 b) dotácie oprávneným odberateľom,
- 2. blokové tarify,
- 3. energetická účinnosť.

Dotácie oprávneným odberateľom

Rada Ministrov schvaľuje garantovaný minimálny príjem domácností ako základ pre určenie mesačnej dotácie. Ministerstvo hospodárstva a energetiky určuje mesačnú podporu ako množstvo energie použité na vykurovanie jednej štandardnej miestnosti. Ministerstvo práce a sociálnej politiky udržiava databázu zraniteľných odberateľov, navrhuje výšku mesačnej dotácie poskytnutú zo štátneho rozpočtu.

Kritériá pre prijatie rozpočtovej dotácie:

- a) výška rodinného príjmu,
- b) veľkosť obývaného priestoru,
- c) úroveň úspor a pod.

Použitý mechanizmus:

- a) v minulosti- účtovné doklady,
- b) v súčasnosti - teplárenské a plynárenské spoločnosti mesačne dostávajú z rozpočtu finančné prostriedky.

Tarify

Od roku 2007 sa zaviedli paušálne tarify a jedno blokové tarify.

Elektrina

Prechodné obdobie (2002 – 2005) – jednotné ceny – 3-ročný plán prijatý regulátorom na zvyšovanie taríf pre domácnosti podľa určitých cenových úrovní, zavedenie dvojblokových taríf pre domácnosti (do a nad 75 kWh/mesiac).

Po dokončení cenovej reformy:

- a) regionálne ceny,
- b) plošné tarify,
- c) žiadne ďalšie aktivity, ktoré by kompenzovali nízky príjem pri zvyšovaní taríf.

Dánsko

Neexistujú žiadne povinnosti ukladané dodávateľom plynu na poskytovanie peňažnej kompenzácie zraniteľným odberateľom. Všetky opatrenia vychádzajú zo sociálnej legislatívy, nie z energetickej legislatívy.

Fínsko, Švédsko a Estónsko

Problematika zraniteľných odberateľov je zahrnutá do všeobecnej sociálnej legislatívy.

Litva

V súčasnosti neexistujú žiadne kompenzačné opatrenia týkajúce sa cien za plyn. Avšak na základe súčasnej situácie, kedy dochádza k prudkému zvyšovaniu cien plynu (napr. na litovských hraniciach bola cena plynu v apríli 404 \$ /1000 m³, zatiaľ čo v januári

to bolo 346 \$ /1000 m³), vláda plánuje zaviesť kompenzačný systém pre zraniteľných odberateľov, ktorí by pri náraste cien mohli utrpieť finančné straty.

Sociálna ochrana

- a) kompenzácia nákladov na centrálné vykurovanie prevyšuje 20 % príjmu domácnosti,
- b) financie sú prerozdelené zo štátneho rozpočtu a spravované samosprávami,
- c) nákladná administratíva,
- d) nie najlepšie zameraná,
- e) systém sa v súčasnosti zmenil – zhodnocovanie osobného majetku domácností.

Maďarsko

Sociálny kompenzačný systém pre spotrebu plynu a tepla v domácnostiach je regulovaný výnosom vlády.

Sociálnu kompenzáciu môžu získať tie domácnosti, ktorých čistý príjem na jednu osobu nedosahuje hodnotu určitej úrovne príjmu. Pod touto hranicou sú štyri podkategórie so špecifickými cenovými kompenzáciami. Oprávnenosť cenovej kompenzácie overuje maďarská štátna pokladnica a jej regionálne pobočky. Cenové kompenzácie sú pripisované dodávateľmi na faktúrach za plyn a teplo. Maximálny objem kompenzovanej spotreby plynu je 2000 m³ a v prípade veľkých rodín 4000 m³.

Sociálny systém cenovej kompenzácie (pôvodne platný len pre zemný plyn a neskôr pre rozvod tepla) je zabehnutý už niekoľko rokov, ale kvôli rozpočtovým obmedzeniam (pretože dodávatelia sú kompenzovaní zo štátneho rozpočtu), sa kritériá sprísnila a hodnota kompenzácie sa znížila.

Typy sociálnej pomoci:

- a) splátková alebo časovo posunutá platba (v prípade max. jednej udalosti v rámci 12 kalendárnych mesiacov),
- b) možnosť predplatenia nastavenia merača,
- c) ak sa nezaplatia posledné štyri faktúry za elektrinu a ak existujú zákonné podmienky pre odpojenie, prevádzkovateľ distribučnej sústavy informuje o odpojení kompetentnú sociálnu inštitúciu.

Špeciálny režim pre postihnutých odberateľov (skupina A)

- a) odčítavanie merača v mesačných intervaloch,
- b) výnimočná a bezplatná kontrola merača raz za 12 mesiacov,
- c) dohoda o platení faktúry v hotovosti v mieste poskytovanej služby,
- d) vybudovanie meracieho miesta, ktoré sa líši od hlavného nastavenia, ale korešponduje s technickými a bezpečnostnými pravidlami,
- e) individuálna pomoc pri výklade faktúry (vysvetlenie, preklad a pod.),
- f) ďalšie služby špecifikované v dohode o štandardnej službe.

Špeciálny režim pre postihnutých odberateľov (skupina B alebo C)

- a) poskytovanie pohotovostného zdroja energie,
- b) inštalácia neprerušiteľnej jednotky dodávky elektriny.

Malta

Vláda zaviedla nový spôsob kompenzácie za účelom výpomoci tým rodinám, ktoré poberajú sociálne dávky. Tento druh príspevku vychádza z príjmov a spotreby domácnosti a má formu poukazu, ktorým sa kompenzuje časť úhrady za elektrinu pri platení faktúry.

Moldavsko

Zraniteľní odberatelia sú chránení prostredníctvom blokových taríf a dotácií vybraným kategóriám odberateľov.

Nemecko

Neexistujú špeciálne tarify, kompenzačné opatrenia alebo povinnosti podnikov pre zraniteľných/nízkopríjmových odberateľov. Sociálne otázky, vrátane primeranej dodávky elektriny a plynu, sú zastrešené výhradne v opatreniach všeobecného sociálneho zákona. V oblasti elektroenergetiky existujú dobrovoľné opatrenia a ich financovanie je úlohou výhradne podnikov.

Poľsko

Vláda nezabezpečuje žiadne sociálne tarify ani podporné nástroje pre zraniteľných odberateľov. Avšak prevádzkovatelia sietí majú zavedené svoje vlastné programy pre túto skupinu odberateľov.

Rakúsko

Vláda neposkytuje žiadne kompenzačné mechanizmy pre zraniteľných odberateľov.

Srbsko

Sociálnu pomoc pre zraniteľných odberateľov predstavujú blokové tarify, sezónna podpora, sociálne dávky a neodpojenie.

Španielsko

Otázka zraniteľných odberateľov je riešená prostredníctvom zákona o sociálnej pomoci, neexistujú konkrétne sociálne opatrenia v rámci zákona o energetike.

Taliansko

V elektroenergetike sú zavedené kompenzačné opatrenia - sociálne tarify pre znevýhodnených odberateľov a primeraná dodávka elektriny pre odberateľov elektriny v domácnosti.

Veľká Británia

OFGEM „Social Action Strategy“ - prijímanie formálnych a neformálnych spôsobov na umožnenie diskusií a podpora najúčinnějších praktík v prípade riešenia energetickej chudoby:

- a) podpora rozvoja sociálnych iniciatív a špecifických služieb pre zraniteľných odberateľov,
- b) monitorovanie podnikov, či dodržiavajú sociálne povinnosti a či poskytujú odberateľom informácie o dostupných možnostiach výberu.

V praxi sa ochrana zraniteľných odberateľov realizuje aj prostredníctvom dodávateľov, tak, že niektorí dodávatelia ponúkajú lacnejšiu energiu nízkopříjmovým odberateľom. Mnohí dodávatelia môžu ponúknuť opatrenia energetickej efektivity, oslobodené od poplatkov alebo s dotovanými poplatkami, a to v rámci vládnej Schémy energetickej efektivity.

Veľkí britskí dodávatelia energie British Gas, E.ON a EDF Energy zaviedli takzvané sociálne tarify, ktoré majú zachrániť domácnosti pred energetickou chudobou. Britská vláda okrem toho zaviedla schému (Winter Fuell Allowance), ktorá mala pomôcť najzraniteľnejším sektorom spoločnosti, napríklad starším ľuďom. Bola však kritizovaná za to, že nestačí držať krok s rastúcimi cenami energií.

Klienti, ktorí nezískali sociálne tarify, boli okrem toho často schopní získať lepšie podmienky, keď uzavreli zmluvy cez internet. Britský energetický regulátor Office of the gas and electricity markets (OFGEM) následne intervenoval a vydal nariadenie, podľa ktorého musia dodávatelia ponúknuť sociálne tarify, ktoré sa minimálne vyrovnávajú najnižšej ponuke dodávateľa. Sociálne tarify môžu využiť spotrebitelia, ktorí vydajú na energiu minimálne desatinu svojho príjmu.

Teda podľa nových pravidiel vydaných OFGEM, musia byť všetky sociálne tarify rovnaké ako najlacnejšie ponuky dodávateľa. Dodávatelia sa tiež dohodli na ich zvýšení a kolektívne vynaložiť na sociálne tarify od 225 miliónov libier medzi rokmi 2008 až 2011.

Ponuky vybraných dodávateľov pre sociálne slabých odberateľov

Spoločnosť British Gas

„**Essentials tariff**“ z British Gas (www.britishgas.co.uk) je vo Veľkej Británii najväčšia sociálna tarifa, zameraná na zníženie účtov plynu a elektriny 750 000 zraniteľným odberateľom spoločnosti. Cieľom je ponúknuť ohrozeným zákazníkom najnižšie štandardné ceny plynu a elektrickej energie - ktoré sú bežne neprístupné ľuďom, ktorí nemajú bankový účet. A všetci tí zákazníci, ktorí sú registrovaní v British Gas zľave v zimnom režime, budú automaticky presunutí do tarify Essentials. Nová sociálna tarifa zameraná na zníženie účtov plynu a elektriny až pre 750 000 zraniteľných odberateľov British Gas zabezpečí pokles účtov energie o približne 307 libier ročne.

Spoločnosť E.ON

E.ON (www.eonenergy.com) sociálna tarifa „**StayWarm**“ je špeciálne určená na pomoc zraniteľným odberateľom nad 60 rokov veku. Jedná sa o fixnú cenu, ktorá je rovnaká počas 12-tich mesiacov po tom, čo títo odberatelia sa zaregistrovali. Cena závisí od počtu ľudí v domácnosti a počtu miestností. Všetci StayWarm zákazníci sú povinní uhrádzať mesačné inkaso a tarifa je k dispozícii len pre tých, ktorí sú alebo majú osobu vo veku nad 60 rokov v domácnosti, majú tri spálne alebo menej, v ich domácnosti žijú najviac štyri osoby a odoberajú plyn a elektrinu od spoločnosti E.ON.

Zákazníci nad 60 rokov môžu prejsť na tarifu „**Age Concern**“, ktorá je v priemere 69 libier, spolu s nákladmi ďalšej energetickej účinnosti a bezpečnosti ako sú úsporné žiarovky a detektory oxidu uhoľnatého.

Spoločnosť EDF

EDF (www.edfenergy.com) „**Energia Assist**“ je tarifa zameraná na odberateľov, ktorí minú viac ako 10 % svojich príjmov domácnosti na plyn a elektrinu, alebo ktorí dostávajú podporu príjmu alebo dôchodok.

Spoločnosť poskytuje zraniteľným odberateľom 15 % zľavu na štandardné EDF ceny energií a v súčasnosti túto zníženú tarifu využíva približne 57 000 odberateľov.

Spoločnosť Npower

Ak je ročný príjem nižší ako 13 500 libier môže mať odberateľ nárok na „**Spreading Warmth tariff**“ od Npower (www.npower.com), ktorá ponúka zľavy pre zákazníkov s nízkymi príjmami a ak v domácnosti žije osoba vo veku nad 60 rokov, zdravotne postihnutá osoba, chronicky chorá osoba alebo rodina a osamelý rodič s deťmi do 16 rokov.

Spoločnosť Scottish Power

„**Carefree Plus**“ sociálna tarifa ponúka oprávneným odberateľom úsporu vo výške až 112 libier za rok na dodané energie a je tiež jediným poskytovateľom nastavenia platieb vopred.

Spoločnosť Scottish & Southern

„**Energy Plus Care**“ spoločnosti Scottish & Southern (www.scottish-southern.co.uk) ponúka odberateľom 20 % zľavu zo súčasnej ceny. Rovnako ako zlacnenú energiu cez sociálnu tarifu, zákazníci Scottish & Southern získajú bezplatné poradenstvo o energetickej efektívnosti, ktorá im pomôže ušetriť, sú oprávnení bezplatne realizovať opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti, od šetriacich žiaroviek po zlacnené chladničky a mrazničky. Niektoré domácnosti môžu mať tiež nárok na každoročnú kontrolu bezpečnosti plynu - úspora je 60 až 90 libier.

Peňažné systémy podpory

Krajiny si vyberajú rôzne spôsoby ako riešiť problematiku sociálne slabých odberateľov. Niektoré krajiny si vybrali peňažný spôsob a niektoré všeobecnejší spôsob podpory pre nízkopříjmových odberateľov.

Tabuľka č. 1 Krajiny, ktoré majú systém peňažných podpôr v rámci energetického sektora

Krajina	Elektrina		Plyn	
	áno	nie	áno	nie
Rakúsko		X	X	
Belgicko	X		X	
Bulharsko	X		X	
Chorvátsko		X	-	-
ČR		X		X
Dánsko		X		X
Estónsko		X		X
Fínsko		X	X	
Francúzsko	X			X
Nemecko		X		X
VB	X		X	
Grécko	X			X
Maďarsko		X	X	
Írsko	X		X	
Taliansko	X		X	
Lotyšsko		X		X
Litva		X		X
Luxembursko		X		X
Nórsko		X	-	-
Poľsko		X		X
Portugalsko		X		X
Rumunsko	X		X	
SR		X		X
Slovinsko	X			X
Španielsko	X			X
Švédsko		X		X
Holandsko		X		X
Celkom	10	17	9	16

Tabuľka č. 2 Úrovně peňažnej podpory zraniteľných odberateľov

Komodita	Primárna legislatíva	Sekundárna legislatíva	Iné
Elektrina	Belgicko, Bulharsko, Francúzsko, VB, Taliansko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko	Bulharsko, VB, Grécko, Taliansko, Rumunsko, Slovinsko	VB, Írsko
Plyn	Belgicko, Bulharsko, Francúzsko, VB, Taliansko, Rumunsko	Rakúsko, Bulharsko, VB, Maďarsko, Taliansko	VB, Írsko, Španielsko

Systém môže byť regulovaný v rámci primárnej legislatívy, sekundárnej legislatívy alebo inými spôsobmi. Avšak v žiadnej krajine nie je takáto peňažná podpora v energetickom sektore zaradená do zmluvných podmienok a požiadaviek.

V **Belgicku** je federálna vláda zodpovedná za sociálne tarify, ktoré musia byť rovnaké v celom teritóriu. Regionálne úrady sú poverené vytváraním ďalších prídavných opatrení, ktoré by chránili určité skupiny zraniteľných odberateľov (predplatenie merača, ochrana proti odpojeniu a sociálna koncepcia v prípade odpojenia).

Vo **Veľkej Británii** je sociálna podpora pre energetiku realizovaná podľa zákona. Existujú aj dobrovoľné dohody medzi dodávateľmi a vládou o tom, aby dodávatelia poskytovali určitý rozsah podpory, ktorá by zahŕňovala sociálne tarify, zľavy a trustové fondy (pre určitých odberateľov, ktorí potrebujú finančnú pomoc na platenie účtov).

Tabuľka č. 3 Odberateľské kategórie v systémoch peňažných podpôr elektriny

Krajina / kategória	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Belgicko	x							x	x
Bulharsko									x
Francúzsko	x								
Grécko									x
Írsko	x	x	x				x		
Rumunsko	x								
Slovinsko	x								
Španielsko		x		x	x	x	x		x
Taliansko	x			x					x
VB	x		x				x		
Celkom	7	2	2	2	1	1	3	1	5

Vysvetlivky k tabuľke:

A – všetky domácnosti s nízkym príjmom

B – seniori s nízkym príjmom

C – všetci seniori

D – domácnosti s deťmi a nízkym príjmom

E – všetky domácnosti s deťmi

F – všetky domácnosti

G – zdravotne postihnutí s nízkym príjmom

H – všetci zdravotne postihnutí

I – iní

Tabuľka č. 4 Kategórie odberateľov v systémoch peňažných podpôr plynu

Krajina / kategória	A	B	C	D	E	F	G
Belgicko	x					x	x
Bulharsko							x
Francúzsko	x						
Írsko	x	x	x		x		
Maďarsko	x						
Rakúsko	x						
Rumunsko	x						
Taliansko	x			x			
VB	x		x		x		
Celkom	8	1	2	1	2	1	2

Vysvetlivky k tabuľke:

A – všetky domácnosti s nízkym príjmom

B – seniori s nízkym príjmom

C – všetci seniori

D – domácnosti s deťmi s nízkym príjmom

E – zdravotne postihnutí s nízkym príjmom

F – všetci zdravotne postihnutí

G – iní

Vo väčšine krajín je systém podpôr určený pre všetky domácnosti so zadaným nízkym príjmom. Len v niektorých krajinách sú určené aj pre iné odberateľské kategórie (seniori, domácnosti s deťmi, zdravotne postihnutí), ale takáto podpora predstavuje len akýsi doplnok ku základnej peňažnej podpore, ktorú domácnosti prijímajú.

V **Grécku** sú oprávnené pre znížené ceny elektriny nízkopríjmové domácnosti, ktoré spotrebujú menej ako 800 kWh za štvormesačné obdobie a rodiny s viac ako 3 deťmi.

V **Taliansku** sú zaradení do programu podpory pre elektrinu všetci zdravotne postihnutí s udržiavacími zdravotníckymi prístrojmi.

V **Španielsku** sa od 1. júla 2009 zaviedol sociálny bonus pre nasledovné kategórie odberateľov:

1. odberateľ elektrickej energie (nie podnikateľ) s rezervovanou kapacitou nižšou ako 3 kW,
2. odberateľ 60 a viac rokov a zdravotne postihnutí,
3. rodina s 3 a viac deťmi,
4. rodina, v ktorej každý člen je nezamestnaný.

Tabuľka č. 5 Spôsoby peňažnej podpory

Komodita	Dodávka – špeciálne regulované ceny pre vybranú odberateľskú kategóriu	Dodávka- špeciálne ceny pre vybranú odberateľskú kategóriu	Sieť – špeciálna tarifa pre vybranú odberateľskú kategóriu	Iné
Elektrina	Belgicko, Francúzsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko	VB	Taliansko, Španielsko	Bulharsko, VB, Grécko, Írsko
Plyn	Belgicko, Estónsko	Francúzsko, VB		Rakúsko, Bulharsko, VB, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Rumunsko

Nie je neobvyklé, že systémy peňažnej podpory v energetickom sektore tvoria špeciálne regulované ceny pre vybranú kategóriu odberateľov vzhľadom na dodávku.

V **Taliansku** a **Španielsku** existuje zľava v elektrických sieťových tarifách pre vybranú kategóriu odberateľov - zraniteľní odberatelia.

V **Rakúsku** existuje tzv. „Vykurovacia podpora federálneho štátu“, ktorá umožňuje špeciálne platby na vykurovacie náklady počas zimných mesiacov, pričom nerozhoduje použitý spôsob vykurovania.

Vo **Veľkej Británii** poskytujú dodávateľia veľké množstvo podpôr, ktoré zahŕňujú aj sociálne tarify, zľavy a trustové fondy pre určitých odberateľov, ktorí potrebujú finančnú pomoc na zaplatenie účtov za energiu. Existujú aj vládne podpory, a to platby na zimné palivo a vládne granty pre zlepšenie energetickej účinnosti zariadení v domácnostiach dostupné pre vybrané odberateľské kategórie (starší a nízkopríjmoví odberatelia).

V **Grécku** sú ceny za dodávku elektriny regulované pre všetkých odberateľov, navyše zraniteľným odberateľom sú ponúknuté extra znížené ceny.

V **Írsku** existuje dotácia vlády, ktorá pokrýva spotrebu 2 400 kWh elektriny a pevné náklady za elektrinu. Existuje aj dotácia pre odberateľov vo výške 545 eur za spotrebu plynu a pevné náklady za plyn.

V **Rumunsku** existuje peňažná podpora na kúrenie (plynom) pre odberateľov s nízkym príjmom.

Systémy peňažnej podpory môžu existovať buď v rámci alebo mimo energetického sektora. Krajiny majú rôzne riešenia ochrany a podpory svojich odberateľov. Tieto riešenia závisia

od úrovne energetických trhov a národných tradícií a štruktúr. Je preto nemožné hodnotiť jedny riešenia lepšie ako druhé. Za dôležitejšie treba považovať to, či odberatelia majú možnosť získať nejaký druh podpory, ak ho potrebujú.

Nepeňažné systémy podpory

Odberatelia môžu byť podporovaní peňažne alebo nepeňažne. Nepeňažné systémy podpory, ako napríklad ochrana proti odpojeniu, môžu fungovať ako doplnok peňažného systému podpory. Spolu môžu systémy zaručovať bezpečnosť siete pre odberateľov. Niektoré krajiny nemajú peňažné systémy podpory.

Tabuľka č. 6 Existencia nepeňažného systému podpory pre zraniteľných odberateľov

Krajina	Elektrina			Plyn		
	Ochrana proti odpojeniu		Iné	Ochrana proti odpojeniu		Iné
	ÁNO	NIE		ÁNO	NIE	
Rakúsko		X			X	
Belgicko	X			X		
Bulharsko		X			X	
Chorvátsko		X		-	-	-
ČR	X			X		
Dánsko		X			X	
Estónsko	X			X		
Fínsko	X			X		
Francúzsko	X			X		
Nemecko		X			X	
VB	X		X	X		X
Grécko		X		X		X
Maďarsko	X			X		
Írsko	X			X		
Taliansko	X				X	
Lotyšsko		X			X	
Litva	X	X			X	
Luxembursko	X			-	-	-
Nórsko				X		
Poľsko	X	X			X	
Portugalsko			X			X
Rumunsko	X			X		
SR	X	X		X	X	

Krajina	Elektrina			Plyn		
	Ochrana proti odpojeniu		Iné	Ochrana proti odpojeniu		Iné
	ÁNO	NIE		ÁNO	NIE	
Slovinsko	X			X		
Španielsko	X				X	
Švédsko	X			X		
Holandsko	X		X	X		X
Celkom	16	10	3	14	10	4

Vo väčšine krajín existuje systém ochrany vybraných skupín odberateľov – zraniteľní odberatelia proti odpojeniu pre elektrinu a plyn.

Vo **Veľkej Británii** sú nepeňažné podpory poskytované prostredníctvom „Priority Services Register“ (Register prioritných služieb), v rámci ktorého dodávateľia poskytujú určité služby (napríklad pravidelné odčítavanie meračov) pre niektorých odberateľov (dôchodcovia, zdravotne postihnutí, chronicky chorí, čiastočne vidiaci a nevidiaci, hluchonemí).

V **Grécku** existujú špeciálne služby pre zraniteľných odberateľov plynu - telefonické informovanie o účtoch pre nevidiacich, osobné návštevy bezpečného užívania plynu a pod.

V **Holandsku** sa ochrana proti odpojeniu realizuje iba počas zimných mesiacov.

Tabuľka č. 7 Odberateľské kategórie v systémoch nepeňažných podpôr elektriny

Krajina/kategória	A	B	C	D	E	F	G	H
Belgicko				X				
ČR				X		X		
Estónsko				X				
Fínsko								X
Francúzsko				X				
VB		X	X			X		
Maďarsko								X
Írsko		X						
Taliansko								X
Luxembursko				X				
Portugalsko								X
Rumunsko					X			
Slovinsko	X							
Španielsko								X
Švédsko	X							
Holandsko				X			X	
Celkom	2	2	1	6	2	1	1	5

Tabuľka č. 8 Odberateľské kategórie v systémoch nepenažných podpôr plynu

Krajina/kategória	A	B	C	D	E	F	G	H
Belgicko				X				
ČR				X		X		
Estónsko				X				
Fínsko								X
Francúzsko	X							
VB		X	X		X			
Grécko					X			X
Maďarsko								X
Írsko		X						
Luxembursko				X				
Portugalsko								X
Rumunsko				X				
Slovinsko								X
Švédsko	X							
Holandsko				X			X	
Celkom	2	2	1	6	2	1	1	5

Vysvetlivky k tabuľke:

A – Domácnosti s nízkym príjmom

B – Dôchodcovia

C – Domácnosti s deťmi

D – Domácnosti

E – Zdravotne postihnutí

F – Malé živnosti s nízkym príjmom

G – Malé živnosti

H – Iné

Najčastejšie sa v krajinách využíva nepenažný systém podpory, a to ochrana pred odpojením pre odberateľov v domácnosti.

Veľá krajín zabezpečuje ochranu proti odpojeniu inak, ako uvádza tabuľka.

Vo **Fínsku** sú chránení všetci odberatelia s finančnými ťažkosťami zapríčinenými napríklad vážnym ochorením alebo nezamestnanosťou.

V **Taliansku** ochranu proti odpojeniu využívajú zdravotne postihnutí odberatelia so zdravotnými prístrojmi.

V **Grécku** sú dôchodcovia (viac ako 65 rokov) žijúci osamelo alebo žijúci s ďalším dôchodcom chránení proti odpojeniu plynu. Ako je už vyššie uvedené, existujú ešte ďalšie osobitné služby pre zraniteľných odberateľov (telefonické informovanie nevidiacich odberateľov o účtoch, osobné návštevy za účelom výcviku bezpečnosti užívania plynu a pod.).

V **Maďarsku** sú osoby na sociálnej podpore (ošetrovací príspevok, príspevok na dieťa) oprávnení byť chránení proti odpojeniu plynu aj elektriny.

V **Portugalsku** existuje pred plánovaným prerušením individuálne informovanie odberateľov so špeciálnymi potrebami a osôb, ktorých prežitie závisí na medicínskych elektrických prístrojoch.

V **Slovinsku** prevádzkovateľ nesmie prerušiť dodávku energie tam, kde by mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo zdravia odberateľa a osôb s ním žijúcich.

VI. Energetická chudoba v podmienkach Slovenskej republiky

Energetickú chudobu je potrebné chápať v širokom kontexte, ako jeden z fenoménov chudoby, ktorého riešenie musí prebiehať globálne a celospoločensky, nakoľko sa nejedná len o problém v energetike. Z toho dôvodu je dôležité a nutné, aby sa navrhované opatrenia uvádzané v koncepcii prepojili s inými už existujúcimi sociálnymi politikami štátu.

Energetická chudoba je všeobecne definovaná ako stav, kedy si odberateľ nemôže dovoliť vykurovať domácnosť na základe prípustného štandardu odporúčaného Svetovou zdravotníckou organizáciou. V podmienkach Slovenskej republiky by sa mala vzťahovať na skupiny ľudí, ktorí ešte nie sú pod hranicou hmotnej núdze, ale zároveň si nemôžu dovoliť platiť za energiu na zabezpečenie svojich základných životných potrieb. Energetickou chudobou sú dotknuté predovšetkým domácnosti, ktoré najviac postihuje rast cien energií pod tlakom dynamických zmien cien ropy, nevýhodný dlhodobý kontrakt na jej nákup a neriadený rozvoj podpory výstavby obnoviteľných zdrojov na výrobu elektrickej energie z pohľadu Európskej únie.

Možno konštatovať, že výskyt energetickej chudoby je výsledkom kombinácie predovšetkým týchto faktorov:

- a) úroveň príjmov,
- b) úroveň cien energií,
- c) úroveň energetickej hospodárnosti budov a domácností,
- d) úroveň využívania energeticky úsporných prostriedkov – napr. plynové kotly, solárne panely,
- e) domáce spotrebiče s vyššou energetickou triedou a pod.,
- f) malá ochota odberateľov riadiť svoju spotrebu (presun spotreby mimo špičky).

Boj proti energetickej chudobe a znižovanie energetickej chudoby je novou sociálnou prioritou, ktorou sa treba zaoberať na všetkých úrovniach. Je nutné zdôrazniť, že problém energetickej chudoby sa netýka len energetického sektora, ale tiež ďalších oblastí, ako zdravie, spotreba alebo bývanie.

Aj keď doteraz neexistuje v rámci Európskej únie jednotná metodika, ako merať energetickú chudobu, prevažuje názor, že ide o stav, kedy náklady domácností za energie tvoria významný podiel disponibilného príjmu. S tým úzko súvisí aj riziko, že domácnosť môže byť odpojená od sústavy alebo siete.

Je predpoklad, že pomerne veľa domácností na Slovensku je ohrozených energetickou chudobou, nakoľko na daný stav vplývajú:

- a) nezamestnanosť obyvateľstva a jej rast v dôsledku hospodárskej krízy,
- b) nízke príjmy obyvateľstva v porovnaní s ekonomicky vyspelými štátmi Európskej únie,
- c) úroveň cien elektriny a plynu pre domácnosti a priemysel vo vzťahu k príjmom,
- d) vysoký počet domácností bývajúcich v bytových a rodinných domoch, ktoré nie sú zateplené,
- e) neochota spotrebiteľov presúvať svoju spotrebu mimo odberových špičiek.

V praxi sa uplatňuje zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Účelom tohto zákona je zabezpečenie základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi v závislosti od výšky príjmu, výkonu vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a/alebo uplatnenia nárokov fyzických osôb, ktoré sa na daný účel spoločne posudzujú a žijú spolu v domácnosti. S prihliadnutím na pojmy „energetická chudoba“ a „hmotná núdza“ možno konštatovať, že obidva pojmy čiastočne navzájom súvisia. Domácnosti, ktorej členom sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi prostredníctvom dávky v hmotnej núdzi a príslušných príspevkov k tejto dávke, sú domácnosťami, u ktorých možno objektívne predpokladať možnosť ohrozenia energetickou chudobou. Z dôvodu nepriaznivej finančnej a sociálnej situácie takýchto domácností dochádza spravidla k neuhrádzaniu alebo nepravidelnému, prípadne neúplnému uhrádzaniu platieb za dodávku energií a následne aj k možnému obmedzeniu, prípadne až zastaveniu dodávok.

Zisťovanie rodinných účtov poskytuje informácie pre analýzy životnej úrovne a sociálnej situácie súkromných domácností, predovšetkým informácie o vývoji a štruktúre ich výdavkov a príjmov. Zisťovanie EÚ SILC je realizované v Slovenskej republike ako prvé európske harmonizované zisťovanie v domácnostiach v rámci projektu európskych štatistických zisťovaní. Vykonáva sa v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1177/2003 zo 16. júna 2003 o štatistike spoločenstva o príjmoch a životných podmienkach (EU-SILC) v znení nariadenia č. 1553/2005.

V Slovenskej republike sa realizuje od roku 2005 prieskum v domácnostiach prostredníctvom papierových dotazníkov. Úlohou tohto štatistického zisťovania je zhromažďovanie reprezentatívnych a porovnateľných údajov o úrovni a rozdelení príjmov, o úrovni a zložení chudoby a sociálneho vylúčenia. Výsledkom sú databázy údajov o príjme, zdraví, vzdelaní, zamestnanosti, bývaní jednotlivcov a domácností, vrátane niektorých demografických údajov. Získané informácie umožnia objektívne vyhodnotiť, medzinárodne

porovnať a analyzovať kvalitu života obyvateľstva v regiónoch a jednotlivých krajinách Európskej únie.

Domácnosť tvoria spoločne posudzované fyzické osoby v zmysle § 3 zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podieľajúce sa na spoločnom zabezpečení životných potrieb, predovšetkým na výdavkoch na bývanie a stravovanie.

VII. Navrhované schémy riešenia energetickej chudoby v Slovenskej republike

Úlohou štátu je realizácia takých opatrení, ktoré zabezpečia dôstojnú existenciu obyvateľov, ktorí nemajú dostatok prostriedkov na odstránenie alebo zníženie podielu energetickej chudoby na Slovenku. Ochrana odberateľov, ktorí spĺňajú podmienky energetickej chudoby by mala byť postavená na previazaní sociálnej a energetickej politike štátu.

Všeobecné odporúčania pre riešenie energetickej chudoby

- a) poskytovanie informácií odberateľovi energií ohľadom úspor energií a umožnenie jednoduchého prístupu k všeobecným odporúčaniam pre úsporu finančných prostriedkov za energie,
- b) uskutočňovanie energetického poradenstva prostredníctvom poradcov v oblasti implementácie jednoduchých opatrení na úsporu energií v domácnosti,
- c) poskytovanie dôveryhodných a zrozumiteľných informácií o dodávateľoch energií, rozdieloch medzi jednotlivými tarifami, tak aby mali odberatelia možnosť výberu najvhodnejšej tarify,
- d) vytvorenie pozície energetického ombudsmana,
- e) poskytovanie účinnej podpory na zvýšenie energetickej hospodárnosti bytových a rodinných domov,
- f) zabezpečenie možnosti výstavby bytov pre špecifické skupiny obyvateľov, ako sú napr. dôchodcovia, a vytváranie možností presťahovania sa do bytov primeraných k príjmom tejto skupiny obyvateľov, ako aj k tomu že sú osamotení – nie je možná pomoc od príbuzných, resp. potomkov,
- g) riešenie problémov energetickej chudoby nielen v sektore energetiky, ale zároveň súčinnosťou aj s ostatnými rezortmi a verejnou správou, nakoľko sa jedná o súčasť komplexného riešenia chudoby ako celku,
- h) Zabezpečenie identifikovania adresnej ochrany osôb, ku ktorým by pomoc smerovala a zároveň zabezpečenie účelového využitia tejto pomoci.

Vládne schémy riešenia energetickej chudoby

1. „Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2015“ definuje rámcové zámery bytovej politiky štátu a zároveň určuje konkrétne úlohy v oblasti rozvoja bývania na obdobie do roku 2015, ktoré sa týkajú
 - a) úspory energií - oblasť energetickej efektívnosti,
 - b) realizovanie opatrení na znižovanie spotreby energií v oblasti konštrukcií budov, vykurovacích systémov, prípravy teplej úžitkovej vody a na zvýšenie podielu využívania netradičných a obnoviteľných zdrojov energie.
2. Stanovenie povinnosti pre odberateľov na sledovanie a riadenie spotreby energií s možnosťou uloženia sankcií podľa zákona č. 476/2008 Z. z. o efektívnosti pri používaní energie (zákon o energetickej efektívnosti) a o zmene a doplnení zákona č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 17/2007 Z. z.
3. Vytváranie pracovných miest a podnikateľského prostredia umožňujúceho zvýšenie reálnych miezd. Opatrenia a predpoklady na vytváranie pracovných miest sú stanovené v Návrhu opatrení v hospodárskej politike na podporu hospodárskeho rastu, ktoré boli schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 227 z 15. mája 2013. V predmetnom uznesení vlády Slovenskej republiky sú uložené aj viaceré úlohy s priamym dopadom na problematiku energetickej chudoby, napríklad:
 - a) posúdenie vypracovania dotačného programu na podporu energetickej efektívnosti a zabezpečenie finančných prostriedkov na realizáciu opatrenia v nadväznosti na možnosti štátneho rozpočtu,
 - b) posúdenie zrealizovania dotačného programu na podporu obnoviteľných zdrojov energie a zabezpečenie finančných prostriedkov na realizáciu opatrenia v nadväznosti na možnosti štátneho rozpočtu,
 - c) príprava návrhu Memoranda o nezvyšovaní daňového, odvodového a poplatkového zaťaženia podnikateľov; v tejto súvislosti je možné chápať ako úlohu prijímať zákony, ktoré nebudú mať vplyv na zvyšovanie cien energií,
 - d) poskytovanie dotácií na odstraňovanie systémových porúch bytových domov podľa zákona č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní (Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky),
 - e) poskytovanie úverov na zateplňovanie existujúcich bytových domov (Štátny fond rozvoja bývania),
 - f) vytváranie programov zamestnanosti v kompetencii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.
4. Realizácia krokov na elimináciu zvyšovania koncových cien elektrickej energie v dôsledku podpory obnoviteľných zdrojov energie (OZE) a kombinovanej výroby

elektrickej energie a tepla. V tejto snahe sa bude pokračovať novým nastavením systému podpory OZE, čím sa má zabezpečiť dosiahnutie vytýčených cieľov nákladovo - efektívnym spôsobom a zároveň zabrániť neúmernému zvyšovaniu cien elektrickej energie.

5. Koncepcia rozvoja výroby elektriny z malých obnoviteľných zdrojov energie v Slovenskej republike, ktorej zámerom je podpora rozvoja decentralizovanej výroby elektriny z malých zdrojov energie (do 10 kW inštalovaného výkonu) prostredníctvom výrazného zjednodušenia procesu pripojenia malého zdroja. Súčasťou koncepcie je aj návrh na využitie štrukturálnych fondov Európskej únie na jednorazovú finančnú podporu inštalácie malých zdrojov, čo bude mať pozitívny dopad na nárast dopytu po ich inštalácii a tým sa zvýši obrat dodávateľov technológií aj zamestnanosť v inštalačných a servisných povolaniach na celom území Slovenska a pritom nezaťaží štátny rozpočet.
6. Vytvorenie legislatívnych podmienok, ktoré umožnia presne definovať energeticky chudobnú domácnosť a vytvoriť podmienky pre optimalizáciu tarifných štruktúr pre dodávku a distribúciu energií energeticky chudobným domácnostiam (alternatívne vznik dodávateľov špecializovaných na dodávky elektriny a plynu pre energeticky chudobné domácnosti).
7. Zavedenie informačných systémov na zber a integráciu dát a údajov o obyvateľoch a následné manažérske využitie týchto údajov v rámci posudzovania energetickej chudoby obyvateľov.
8. V záujme znižovania hranice energetickej chudoby, resp. eliminovania energetickej chudoby je dôležité intenzívne pracovať na tomto probléme aj z úrovne jednotlivých rezortov hlavne čo sa týka zvyšovania energetickej efektívnosti, zamerať sa na možnosť smerovania využitia prostriedkov z fondov EÚ na znižovanie energetickej náročnosti, znižovanie strát ako aj skvalitňovanie bývania. Taktiež je potrebné cielenejšie selektovať sociálne slabších obyvateľov, adresnejšie a účelne smerovať sociálne podpory.

Kompetencie úradu, ktoré môžu prispieť k riešeniu energetickej chudoby

Úrad pri plnení svojich úloh, ktoré mu vyplývajú zo smerníc tretieho energetického balíčka, rieši problém energetickej chudoby implementovaním vhodných legislatívnych mechanizmov a nástrojov za podmienky splnenia kritérií energetickej efektívnosti.

Z dikcie ustanovenia § 2 písm. o) zákona o regulácii možno konštatovať, že posudzovanie vzniku alebo trvania energetickej chudoby domácnosti je závislé od príjmu členov domácnosti a od výdavkov domácnosti za spotrebované energie. Zákon v tomto smere bližšie nešpecifikuje príjmovú hranicu členov domácnosti ani obdobie, za ktoré by sa mali príjem domácnosti a výdavky za spotrebované energie v domácnosti zisťovať a ani okruh

príjmov, ktoré by sa mali pri posudzovaní energetickej chudoby zohľadňovať. Je nevyhnutné zaoberať sa uvedenými skutočnosťami, bez ktorých by energetickú chudobu nebolo možné objektívne posudzovať a následne podľa potreby aj uplatňovať opatrenia na jej zmiernenie alebo odstránenie.

Podmienky energetickej chudoby je účelné stanoviť vo väzbe na mesačný disponibilný príjem domácnosti a majetok členov domácnosti a priemerných mesačných platieb za dodávku energií domácností v objeme postačujúcom na zabezpečenie primeranej teploty v obydli s výmerou obytnej plochy a úžitkovej plochy podľa osobitného predpisu (vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 259/2008 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na vnútorné prostredie budov a o minimálnych požiadavkách na byty nižšieho štandardu a na ubytovacie zariadenia), hygienických potrieb členov domácnosti a základnej spotreby elektriny a plynu na varenie a svietenie, pričom sa zohľadnia ceny energií v aktuálnom časovom období.

Pre každé nasledovné regulačné obdobie bude v spolupráci s Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky, Ministerstvom financií Slovenskej republiky a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky vypracovaná koncepcia na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby, do ktorej budú transponované skúsenosti s riešením tohto problému z predošlých období.

1. Návrh metodológie posudzovania energetickej chudoby

- 1.1 Stanovenie nákladov na zabezpečenie minimálnej energetickej potreby domácnosti v závislosti od počtu členov domácnosti a aktuálnych cien energií v závislosti od druhu a spôsobu využívania energií a tomu zodpovedajúcich taríf za dodávku a distribúciu elektriny a plynu.

Modelový príklad určenia minimálnej energetickej potreby domácnosti je uvedený v prílohe č. 1. Minimálnu energetickú potrebu je potrebné ustanoviť vyhláškou.

- 1.2 Určenie hranice minimálneho čistého mesačného príjmu domácnosti (minimálny disponibilný mesačný príjem domácnosti) ako násobok minimálnej energetickej potreby domácnosti určený podľa bodu 1.1.

Do disponibilného mesačného príjmu domácnosti sa započíta:

- príjem podliehajúci dani z príjmov podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov,
- príjem podľa § 4 zák. č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- štipendium študenta v doktorandskom študijnom programe v dennej forme podľa § 54 ods. 18 zák. č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- rozhodnutím súdu priznané výživné všetkým oprávneným členom domácnosti,
- rozhodnutím súdu priznané náhradné výživné všetkým oprávneným členom domácnosti,

- dávky sociálneho poistenia, dôchodky zo starobného dôchodkového sporenia, dôchodky doplnkového dôchodkového sporenia, dávky sociálneho zabezpečenia, rodičovský príspevok, opakované príspevky na podporu náhradnej starostlivosti,
- nárok z pracovnoprávneho vzťahu alebo z obdobného pracovného vzťahu,
- dávky v hmotnej núdzi a príspevky podľa zákona o pomoci v hmotnej núdzi

Podľa údajov Štatistického úradu SR uvedených v dokumente „Príjmy, výdavky a spotreba súkromných domácností v SR“ z júla 2013, č. 900-0089/2013, Príloha č. 1 tabuľka T 3 Prehľad čistých príjmov a výdavkov súkromných domácností v roku 2012 v členení podľa ekonomickej aktivity prednostu domácnosti je podiel nákladov na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá ktoré sú vo výške 633,4 eura na osobu a rok a čistých príjmov v domácnosti za rok 2012 v domácnostiach s ekonomicky aktívnym nezamestnaným prednostom domácnosti, ktoré sú vo výške 2 603,96 eura na osobu a rok, čo je 24,32 %. Podľa tabuľky č. 8 uvedeného materiálu sú náklady na energie (teplo, ohrev vody, elektrina, plyn, iné palivá) v takýchto domácnostiach vo výške 452,43 eura na osobu a rok, čo predstavuje 17,37 % ich ročného príjmu na osobu. (príloha č. 2).

- 1.3 Domácnosť môže byť zaradená do kategórie energeticky chudobných ak spĺňa podmienku, že disponibilný mesačný príjem domácnosti je v dobe posudzovania domácnosti nižší, ako minimálny disponibilný mesačný príjem domácnosti podľa bodu 1.2. To neplatí, ak si členovia domácnosti výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku môžu zabezpečiť náklady na minimálnu energetickú potrebu domácnosti a tým si riešiť energetickú chudobu.
- 1.4 Výška nákladov na minimálnu energetickú potrebu domácnosti a hranica minimálneho disponibilného mesačného príjmu domácnosti pre daný rok môžu byť zverejňované napríklad na webovom sídle Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, alebo na výveskách úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, mestských úradov a obecných úradov.

2. Návrh stanovenia podmienok pre zaradenie domácnosti do kategórie energeticky chudobných

2.1. Podmienky pre zaradenie domácnosti do kategórie energeticky chudobných:

- a) odberateľom (žiadateľom) podaná písomná žiadosť o zaradenie do kategórie energeticky chudobných dodávateľovi elektriny a/alebo plynu a tepla s prílohami:
 - 1a. list vlastníctva k nehnuteľnosti, nájomná zmluva alebo iný doklad o legálnom užívaní nehnuteľnosti,
 - 2a. platné zmluvy o dodávke elektriny, plynu a tepla,
 - 3a. posledné vyúčtovacie faktúry za dodávku elektriny, plynu a tepla,

- 4a. doklady o príjmoch členov domácnosti za posledných šesť mesiacov vrátane dokladov podľa bodu 1.2 alebo doklady preukazujúce nepoberanie príjmov zo závislej činnosti alebo inej činnosti,
 - 5a. rozhodnutie súdu vydané na základe podania žiadateľa alebo obce o výške výživného pre každého člena domácnosti, ktorý si uplatnil právo na výživné podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (vyživovacia povinnosť je upravená v prvej hlave tretej časti zákona o rodine),
 - 6a. doklad o počte osôb prihlásených k trvalému alebo prechodnému pobytu na adrese odberateľa energií,
 - b) preukázanie skutočnosti, že priemerný disponibilný mesačný príjem domácnosti žiadateľa za posledných šesť mesiacov pred podaním žiadosti je nižší ako minimálny disponibilný mesačný príjem domácnosti podľa bodu 1.2,
 - c) preukázanie skutočnosti, že žiadateľ a spoločne posudzované osoby v domácnosti spĺňajú podmienky priznania dávky v hmotnej núdzi z dôvodu, že nedisponujú majetkom, ktorého využívaním alebo správou, predajom alebo prenájmom si môžu zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov na to, aby neboli v stave hmotnej núdze, alebo aby si mohli dovoliť platiť za energiu na zabezpečenie svojich základných životných potrieb.
 - d) doklad od príslušnej obce, že žiadateľ pristupuje k svojej životnej situácii aktívne a plní si svoje povinnosti voči samospráve.
- 2.2. Na základe splnenia všetkých podmienok podľa bodu 2.1. zaradí žiadateľa príslušný dodávateľ elektriny a/alebo plynu a tepla do kategórie energeticky chudobných.
- 3. Po splnení vyššie uvedených podmienok je možné z pohľadu úradu navrhnúť nasledujúce riešenia:**
- 3.1. Optimalizácia tarifných štruktúr pre dodávku elektriny, plynu a tepla a pre distribúciu elektriny a plynu, ktoré zohľadnia špecifickosť odberových diagramov odberateľov ohrozených energetickou chudobou. Tarify určí úrad vyhláškou, na ktorú má splnomocnenie v zákone o regulácii tak, aby nedošlo k zvyšovaniu koncových cien energií pre ostatných odberateľov.
 - 3.2. Spotrebu domácností s odberným miestom vybaveným inteligentným meracím prístrojom riadiť prevádzkovateľom sústavy tak, aby bola podstatná časť odberu energií využívaná na vykurovanie a ohrev vody presmerovaná do obdobia s nižšou tarifou mimo odberových špičiek. U rizikových skupín odberateľov energií inštalovať meradlá na

báze kreditného systému z dôvodu eliminovania špekulatívneho správania sa odberateľov a zamedzenia prípadného zneužívania podpory.

- 3.3. Zákaz prerušiť distribúciu elektriny, plynu a tepla na základe žiadosti dodávateľa elektriny, plynu a tepla pri splnení podmienok ustanovených vo vyhláske úradu. Zákaz prerušenia distribúcie elektriny, plynu a tepla sa nevzťahuje na neoprávnený odber, ohrozenie bezpečnosti sústavy, nesplnenie technických podmienok prevádzkovateľa sústavy, ohrozenie života alebo zdravia osôb a na plánované prerušenia distribúcie elektriny, plynu a tepla.
- 3.4. Vytvorenie inštitútu tzv. verejného dodávateľa elektriny a plynu, ktorý bude zabezpečovať dodávky energií pre odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby.
- 3.5. Domácnosť je evidovaná v kategórii energeticky chudobných po dobu šesť mesiacov od dátumu zaradenia do tejto kategórie. Ak príslušný žiadateľ opakovane požiadava o zaradenie do kategórie energeticky chudobných a sú splnené podmienky podľa bodu 2.1, lehota zaradenia domácnosti do kategórie energeticky chudobných po dobu šesť mesiacov začne plynúť od dátumu opakovaného podania žiadosti.

VIII. Záver

Slovenská republika, ktorá je členom Európskej únie od 1. mája 2004, musela implementovať všetky nariadenia a smernice Európskej únie do svojho právneho systému. Stalo sa tak aj v oblasti energetiky. Slovenská republika v súčasnosti používa všetky štandardné nástroje v oblasti regulácie sieťových odvetví a ochrany zraniteľných skupín zákazníkov zabezpečujúcich právo na spravodlivé ceny.

Verejnosť často poukazuje na skutočnosť, že ceny energií sú na Slovensku rovnaké ako vo vyspelých krajinách EÚ, hoci priemerné príjmy nášho obyvateľstva sú neporovnateľne nižšie, čo vedie k obviňovaniu úradu z podliehania diktátu monopolov.

Diktát výrobcov a monopolných prevádzkovateľov sietí skončil už dávno. Nezávislosť regulačného úradu, ktorá bola podmienkou vstupu Slovenska do EÚ v prístupových rokovaníach o energetike a následné zmeny v primárnej legislatíve viedli k novej regulačnej politike a zmenám regulačných metód, ktoré skoncovali s pohodlnými nástrojmi dosahovania ziskov bez ohľadu na efektívnosť podnikania a dopad na odberateľov. V súčasnosti úrad naordinoval regulovaným subjektom také stimulačné metódy, ktoré ich nútia znižovať vlastné straty a ktoré zaručujú zisk iba pri reálne efektívnom podnikaní a nie kompenzovaním svojich chýb a nedostatkov neustálym zvyšovaním cien.

Napriek tomu existuje veľká skupina obyvateľstva, ktorej príjmy sú tak nízke, že ani skutočne objektívne a spravodlivé ceny energií jej neumožňujú zabezpečiť si v domácnosti

dostatočné teplo, resp. môže si ho dožičiť len za cenu absolútnych škrtov iných výdavkových položiek, predstavujúcich kritériá dôstojnej kvality života.

Tento nový sociálno-ekonomický fenomén, pomenovaný v smerniciach EÚ ako energetická chudoba a boj proti nemu sa stal jedným z najpálčivejších problémov nielen európskeho spoločenstva, ale aj celého sveta. Každá krajina si môže sama zvoliť spôsob prístupu k riešeniu problematiky energeticky chudobných odberateľov, ktorý by nemal brzdiť konkurencieschopnosť, ale by mal umožniť odberateľským kategóriám aktívne sa zúčastniť na liberalizovanom trhu za účelom získať výhodnejšie ponuky. Je samozrejmé, že každá forma podpory má svoje vlastné výhody a nevýhody. Žiadna z nich ale nevyklučuje ďalšie vhodné spôsoby, ktoré by pomohli skupinám energeticky chudobných odberateľov vhodným spôsobom riešiť ich schopnosť uhrádzať platby za energie. Hoci všeobecné odporúčania môžu byť prijaté, podporné programy by mali byť stále rozvíjané od prípadu k prípadu, berúc do úvahy inštitucionálne, ekonomické a politické možnosti krajiny.

Úrad v súlade so zákonom o regulácii vypracoval v spolupráci s Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky, Ministerstvom financií Slovenskej republiky a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky koncepciu, ktorá naznačuje, ako by sa mohlo pristúpiť problému, ktoré riešenia podliehajú vláde SR a aké riešenia sú v kompetencii úradu. Konštatoval, že najväčším problémom, ktorý koncepcia nastoľuje, je spôsob ako stanoviť definíciu energetickej chudoby a ako sa má merať jej úroveň.

V každom prípade musí ísť o komplexné prístupy, pretože energetická chudoba nie je iba finančným problémom, ale má najmä svoj ľudský rozmer, ktorý zasahuje do všetkých sfér spoločnosti a významne ovplyvňuje celú spoločenskú atmosféru. Riešeniam musí preto predchádzať celospoločenská diskusia a vyčíslenie dopadov, pretože navrhované riešenia by nemali neprimerane zaťažovať ostatných účastníkov trhu. Až následne môže byť prijatá vhodná kombinácia navrhnutých opatrení a pravidelné hodnotenie ich efektivity s cieľom optimalizácie tak, aby sa hranica energetickej chudoby znižovala a súčasne sa minimalizoval aj počet obyvateľov, ktorí by boli týmto fenoménom dotknutí.

Dôležité je tiež stanoviť proporionalitu opatrení zo strany štátu a vlastného úsilia ľudí postihnutých energetickou chudobou. Ide vlastne o problematiku nastavenia kritérií a ich vplyv na motiváciu či demotiváciu pracovať. Priznanie postavenia energeticky chudobnej domácnosti by nemalo predstavovať bariéru zamestnania zvlášť u nízko kvalifikovaných skupín. Veľmi úzko to súvisí s inými sociálnymi kategóriami, napríklad s nastavením životného minima – všeobecnej hranice príjmov na zabezpečenie minimálneho štandardu pre udržanie funkčných kapacít jednotlivca. Energetická chudoba musí korešpondovať s nastavením životného minima, inak môže dochádzať k nežiaducim deformáciám.

Úrad už v tomto smere urobil prvý krok a to, že vyvolal rokovania so sociálnymi partnermi vlády, na ktorých sa konštatovala zhoda stanovísk, podpora navrhovaným riešeniam

a súčinnosť pri ich presadzovaní v rámci ich oblasti pôsobenia. Akceptovateľné pripomienky a návrhy od sociálnych partnerov boli zapracované do koncepcie.

Kardinálnou otázkou celej koncepcie je dosiahnuť spoločenský konsenzus, že energetická chudoba nie je len záležitosťou energetiky, ale že ide o multirezortný problém, ktorý nie je možné riešiť parciálne, ale zásadne iba komplexne za účasti a garancie všetkých zainteresovaných. Aktívna účasť všetkých zložiek štátnej moci a verejného sektora je prvoradým predpokladom úspešného postupu. Zjednotenie sa na príprave, realizácii a vyhodnotení celospoločenskej diskusie k otázke energetickej chudoby môže potom viesť k tvorbe systému jej merania a odstraňovania.

Ako primárne okruhy, na ktoré je potrebné sa zamerať, sú :

pre Ministerstvo hospodárstva SR:

- zavedenie kreditných meracích systémov energie,
- v súčinnosti s ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy presadzovať efektívnosť výroby a spotreby energie v zmysle Smernice 2012/27/EÚ a zákona č. 476/2008 Z. z. o energetickej efektívnosti a zákona č. 555/2000 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 17/2007 Z. z.,
- zefektívnenie systému energetického poradenstva,

pre Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR:

- riešenie problematiky energetickej chudoby premietnuť do sociálnej politiky,

pre všetky ústredné orgány štátnej správy:

- skvalitniť zber dát v oblasti svojho pôsobenia a viesť štatistiku súvisiacu s problematikou chudoby a energetickej chudoby,
- zabezpečiť využívanie európskych fondov v ich pôsobnosti aj na problematiku energetickej efektívnosti a riešenie energetickej chudoby

Napriek tomu, že ľudstvo vkročilo do 21. storočia, sa naliehavo vynára otázka spoluúčasti generácií na ďalšom vývoji spoločnosti. Po sociálnom zlome na prelome storočí, ktorý vytvoril priepastný rozdiel medzi starou a nastupujúcimi generáciami, bude potrebné posilňovať medzigeneračnú súdržnosť aj v tejto oblasti, napr. prostredníctvom **angažovania** detí na úhrade nákladov na energie svojich rodičov, ktorí nie sú schopní uhrádzať náklady ani v minimálnej miere bez toho, aby to neohrozilo ich dôstojný život.

Táto doteraz nevídaná požiadavka by mala mobilizovať nielen štátne orgány pôsobiace v hospodárstve, financiách alebo iných viditeľne merateľných oblastiach, ale aj orgány v duchovnej oblasti, menovite školstva a výchovy detí a mládeže. Tento problém sa stáva výzvou pre všetky štátne, verejné, vedecké a akademické inštitúcie. Aj keď je predčasné

predikovať možné závery a odporúčania, úrad vidí v tomto smere veľkú povinnosť štátu, ktorú nemožno ignorovať.

Sociálni partneri vlády tiež musia zohrať svoju iniciatívnu úlohu a to nezotrvávať len v pozícii pozorovateľa a kritika, ale aktívne podávať konštruktívne podnety, monitorovať dopad finančných a sociálnych opatrení s následnou spätnou väzbou k ministerstvám a úradu.

Opatrenia zo všetkých zainteresovaných strán musia byť smerované na splnenie cieľov boja proti energetickej chudobe, v žiadnom prípade však nesmú byť diskriminačné voči ostatným vrstvám obyvateľstva alebo zadávať príčinu na deformáciu liberalizovaného trhu s energiami. Princíp solidarity musí byť podobne ako v iných prípadoch uplatnený, musí však byť akceptovateľný nielen zo strany príjemcov, ale aj zo strany poskytovateľov, vrátane podnikateľskej vrstvy.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti navrhujeme vytvoriť pracovnú skupinu za účasti všetkých zainteresovaných zložiek a sociálnych partnerov. Úlohou tejto pracovnej skupiny by malo byť stanovenie jednoznačnej hranice, ktorá vymedzí okruh energeticky chudobných odberateľov a vypracovanie konkrétnych legislatívnych opatrení na zabezpečenie realizácie koncepcie v praxi.

IX.Prílohy

Príloha č. 1 ku koncepcii

Príklad určenia minimálnej energetickej potreby domácnosti

Jednočlenná domácnosť

Kúrenie	43,65	kWh/mesiac
Ohrev vody (TUV)	41,60	kWh/mesiac
Ostatná spotreba	56,87	kWh/mesiac
Spolu	142,12	kWh/mesiac

Dvojčlenná domácnosť

Kúrenie	59,77	kWh/mesiac
Ohrev vody (TUV)	83,20	kWh/mesiac
Ostatná spotreba	72,62	kWh/mesiac
Spolu	215,59	kWh/mesiac

Trojčlenná domácnosť

Kúrenie	75,89	kWh/mesiac
Ohrev vody (TUV)	124,80	kWh/mesiac
Ostatná spotreba	90,58	kWh/mesiac
Spolu	291,27	kWh/mesiac

Štvorčlenná domácnosť

Kúrenie	92,01	kWh/mesiac
Ohrev vody (TUV)	166,40	kWh/mesiac
Ostatná spotreba	116,68	kWh/mesiac
Spolu	375,09	kWh/mesiac

Päťčlenná domácnosť

Kúrenie	108,13	kWh/mesiac
Ohrev vody (TUV)	208,00	kWh/mesiac
Ostatná spotreba	133,69	kWh/mesiac
Spolu	449,82	kWh/mesiac

Príloha č. 2 ku koncepcii

T 3 Prehľad čistých príjmov a výdavkov súkromných domácností v roku 2012**v členení podľa ekonomickej aktivity prednostu domácnosti***Summary of private household's net income and expenditures in 2012 by economical activity of head of household*

v Eur na osobu a rok

Ukazovateľ	Domácnosti podľa ekonomickej aktivity prednostu Households by economical activity of head of household					
	Ekono- micky aktívny <i>Econ. active</i>	v tom of which		Ekono- micky neaktívny <i>Econom. non-active</i>	v tom domácnosti of which	
		pracujúci <i>Employed</i>	neza- mestnaný <i>Un- employed</i>		starobných dôchodcov <i>Old pensioners</i>	iné <i>Others</i>
Celkové čisté príjmy	4 398,26	4 500,56	2 603,96	4 688,99	4 933,08	3 578,45
v tom						
<u>Čisté peňažné príjmy spolu</u>	<u>4 331,86</u>	<u>4 434,25</u>	<u>2 536,19</u>	<u>4 618,72</u>	<u>4 864,43</u>	<u>3 500,83</u>
v tom						
Čisté peňažné príjmy zo zamestnania	2 750,65	2 854,70	925,80	638,08	523,97	1 157,28
Peňažné príjmy z vlastného súkromného podnikania spolu ¹	627,17	650,40	(219,79)	128,56	(125,33)	(143,23)
Sociálne príjmy	715,41	692,45	1 117,99	3 711,57	4 097,28	1 956,74
Ostatné peňažné príjmy spolu	238,64	236,70	272,61	140,51	117,86	243,58
<u>Naturálne príjmy</u>	<u>66,39</u>	<u>66,31</u>	<u>67,76</u>	<u>70,27</u>	<u>68,65</u>	<u>77,62</u>
Celkové čisté výdavky	3 918,75	3 994,35	2 592,94	4 057,61	4 245,77	3 201,54
v tom						
<u>Čisté peňažné výdavky spolu</u>	<u>3 844,92</u>	<u>3 920,55</u>	<u>2 518,51</u>	<u>3 962,92</u>	<u>4 149,87</u>	<u>3 112,35</u>
v tom						
Potraviny a nealkoholické nápoje	810,72	820,40	641,09	1 054,07	1 117,56	765,20
Alkoholické nápoje a tabak	112,10	113,58	86,07	114,51	115,67	109,23
Odievanie a obuv	207,68	213,85	99,43	151,03	152,11	146,14
Bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá	711,67	716,13	633,40	1 054,00	1 124,14	734,88
Nábytok, bytové vybavenie a bežná údržba bytu	137,49	141,55	66,21	167,59	177,34	123,24
Zdravie	98,00	100,33	57,03	198,78	218,57	108,74
Doprava	344,50	352,32	207,39	210,32	213,00	198,11
Pošty a telekomunikácie	208,52	212,31	142,09	180,21	180,91	177,00
Rekreácia a kultúra	274,45	283,08	123,07	248,12	259,11	198,13
Vzdelávanie	20,37	21,08	(7,89)	(1,84)	(1,62)	(2,85)
Hotely, kaviarne a reštaurácie	239,78	245,88	132,87	93,92	91,65	104,27
Rozličné tovary a služby	258,79	265,92	133,65	191,44	196,85	166,79
Ostatné čisté výdavky	420,87	434,13	188,30	297,08	301,33	277,75
<u>Naturálne výdavky</u>	<u>73,83</u>	<u>73,79</u>	<u>74,44</u>	<u>94,69</u>	<u>95,90</u>	<u>89,19</u>

¹ peňažná čiastka vyčlenená z podnikania pre potreby domácnosti

T 8 Výdavky súkromných domácností za bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá v roku 2012
v členení podľa ekonomickej aktivity prednostu domácnosti
Expenditures of private households for housing, water, electricity, gas and other fuels in 2012
by economical activity of head of household

v Eur na osobu a rok

EUR per person per year

Ukazovateľ	Domácnosti podľa ekonomickej aktivity prednostu Households by economical activity of head of household						Indicator
	Ekono- micky aktívny Econ. active	v tom of which		Ekono- micky neaktívny Econom. non-active	v tom domácnosti of which		
		pracujúci Employed	neza- mestnaný Un- employed		starobných dôchodcov Old pensioners	iné Others	
Výdavky za bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá - úhrn	711,67	716,13	633,40	1 054,00	1 124,14	734,88	Expenditures for housing, water, electricity, gas and other fuels in total
v tom							of which
Nájomné za bývanie spolu	125,54	126,12	115,27	136,44	139,98	120,31	Rentals for housing
v tom							of which
Nájomné za bývanie platené nájomníkmi	67,16	67,11	67,93	33,38	24,73	72,72	Rental for housing paid by tenants
Nájomné za druhý byt	(1,29)	(1,14)	(4,02)	(0,28)	(0,35)	-	Rental for secondary residence
Fond opráv v bytoch v osobnom vlastníctve	57,09	57,87	43,32	102,78	114,91	47,59	Fund of repair for flats in private ownership
Pravidelná údržba a opravy obydlia	59,03	61,85	(9,59)	101,24	106,52	77,23	Regular maintenance and repair of the dwelling
v tom							of which
Materiály pre pravidelnú údržbu a opravy obydlia	44,93	46,94	(9,59)	71,23	72,74	64,38	Products for the regular maintenance and repair of the dwelling
Služby pre údržbu a opravy obydlia	14,10	14,91	-	30,01	33,78	(12,85)	Services for the regular maintenance and repair of the dwelling
Ostatné služby vzťahujúce sa na obydľie spolu	68,79	69,52	56,12	94,00	100,21	65,72	Other services relat to the dwelling
v tom							of which
Spotreba vody	24,66	24,95	19,64	34,78	36,33	27,71	Water supply
Odvoz, likvidácia odpadu a sanitárne služby	5,12	5,22	3,32	5,87	6,43	3,36	Refuse collection, liquidation and sanitary services
Odvod použitej vody	21,47	21,60	19,17	26,96	28,70	19,03	Sewerage collection
Iné služby vzťahujúce sa na bývanie	17,54	17,75	13,99	26,39	28,75	15,62	Other services relating to the dwelling
Elektrina, plyn a iné palivá spolu	458,31	458,64	452,43	722,32	777,43	471,62	Electricity, gas and other fuels
v tom							of which
Elektrina	168,59	167,81	182,38	238,70	250,72	184,00	Electricity
Plyn spolu	139,23	139,86	128,24	256,02	274,57	171,66	Gas
v tom							of which
Zemný plyn	137,21	138,04	122,59	252,50	271,01	168,28	Natural gas
Plyn v bombách	2,03	1,82	(5,65)	3,53	3,56	(3,38)	Gas in cylinders
Kvapalné palivá	(0,11)	(0,11)	-	(0,18)	(0,22)	-	Liquid fuels
Pevné palivá	19,35	18,28	(38,20)	32,71	37,39	(11,44)	Solid fuels
Ústredné kúrenie a teplá voda	131,02	132,58	103,61	194,70	214,53	104,52	Central heating and hot water